

Nacistova snoubenka

Copyright © by Barbara Wysoczańska, 2021
Copyright © by Wydawnictwo FILIA, 2021

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Marcela Bramborová, 2023
Cover © Mariusz Banachowicz, 2023
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2023

ISBN 978-80-277-3331-6 (pdf)

BARBARA WYSOCZAŃSKA

Nacistova snoubenka

přeložila Marcela Bramborová

Prolog

březen 1950

Varšava

KNIHOVNICE HANIA WOLIŃSKÁ SE VYHÝBALA neznámým lidem. Kdokoli neznámý mohl být nepřítel, komunistický donašeč, a tak jí smysly, vycvičené vycítit ohrožení, napovídaly, že je lepší nepouštět se do hovoru s někým, koho nezná. Teď stála na prahu čítárny univerzitní knihovny a kradmo sledovala tajemnou dámu, sedící na lavici poblíž šatny. Elegantní silueta neznámé ženy se vyjímalá na pozadí otlučené stěny, kterou od války ještě nikdo neopravil. Studenti opouštějící knihovnu po dámě zvědavě pokukovali, někteří ji přímo hltali ohromným pohledem. Byla přehnaně načesaná, přehnaně nastrojená, s výrazným, takřka divadelním make-upem. Ale nejvíc zarážející bylo, jak do toho místa nezapadala.

Knihovnice k ní pomalu a poněkud neochotně vykročila, přičemž viditelně napadala na pravou nohu. Kulhala, ale instinktivně si dlaněmi uhlazovala záhyby kostkované sukně, jako by to gesto mohlo alespoň trochu vylepšit její skromný vzhled, který tak silně kontrastoval s elegancí neznámé ženy.

„Dobrý den, my se známe? To vy jste se mnou chtěla mluvit?“

Dáma vstala z lavice a směle pohlédla do Haniných očí. Koutek nalíčených rtů zvedla v náznak úsměvu.

„Zdravím tě, Hanio,“ pronesla německy a natáhla k ní ruku v kožené rukavičce. Na hladké, pěstěné pokožce obličeje neměla jedinou vrásku a zelené oči, přestože ztratily dřívější dívčí lesk, se dívaly stále bystře a magneticky.

„Nino!“ Knihovnice se lehce zachvěla, jakoby v panice, a ustoupila o dva kroky dozadu, ale německá hraběnka Nina von Richterová ji pevně popadla za paži a silou přidržela.

„Vím, že jsi překvapená... A máš na to právo.“

Hania vytrhla ruku ze ženina sevření.

„Co tu děláš?! Jak jsi mě tu našla?!“ vyhrkla německy s vědomím, že Nina polsky neumí.

„Všechno ti vysvětlím, ale nejdřív pojďme na nějaké bezpečné místo,“ řekla Nina von Richterová a významně pohlédla na vrátného, který vyšel z hlavního sálu, teď přihrbeně stál v určitém odstupu a obě ženy sledoval s klevetnickou zvědavostí.

Hania nejprve pohlédla na pana Witolda a potom na Ninu. Snažila se ovládat, ale uvnitř cítila vzrůstající napětí. Ninu znala, přestože se už dlouho neviděly, vlastně od roku 1939, kdy byla Hania naposledy v Mnichově.

„Promiň, ale my si nemáme co říct,“ odvětila suše a poněkud přezíravě.

„Ovšemže máme! Spoustu,“ pronesla Nina sarkasticky s pohledem upřeným na skupinku studentů, kteří opouštěli budovu knihovny. „Přijela jsem do Varšavy jen kvůli tobě. Jsme rodina, vzpomínáš?“

Hania horečnatě zavrtěla hlavou.

„Nesmysl!“ sykla. „Víš, že je to nebezpečné... Jsi Němka a Němce tu neradi vidí!“

„Vím, ale risknu to. Zatím mi ve Varšavě nic nehrozí a já tě musela vidět. Jde o Johanna...“

Johann. Při vyslovení toho jména se Hania náhle roztřásla. Na zlomek vteřiny se ženy poměřovaly pohledy, pozorně sledovaly své reakce při zmínce o muži, který byl pro jednu bratr a pro druhou manžel.

„Je mrtvý?“ zeptala se Hania a potlačovala emoce. „To jsi mi přijela říct?“ Bolestivě si zatnula prsty do paže, jako by chtěla nehty propíchnout látku košile až na kůži. Fyzická bolest nebyla tak intenzivní jako bolest srdce a knihovnice se za každou cenu snažila ovládnout narůstající třas, který by mohl prozradit, jak moc ji rozrušila zmínka o muži, kterého od války neviděla a na kterého se tvrdošíjně snažila zapomenout.

Nina von Richterová ji pozorně sledovala, až konečně zavrtěla hlavou.

„Je naživu. A právě proto tu jsem. Chci tě vzít za ním.“

„Naživu...!“ Hania prudce vydechla, vyšel z ní přerývaný vzlyk, který však trval pouhý zlomek vteřiny, protože vzápětí své rozrušení ovládl. Chtěla předstírat, že na ni ta zpráva neudělala žádný větší dojem. Kolikrát už se učila právě takhle reagovat! V kolika situacích si zachovala chladnou hlavu, zatímco se jí srdce tříštilo na tisíc kousků! Byla tvrdá a silná. Tak ji vycvičili a taková zůstala. Byl to jediný ochranný štít před špatnými lidmi a před sebou samou.

„Děkuji, že jsi mi to řekla, ale... Už jdi. Pochop, nemůžu...“ Slabě se pousmála.

„Nebud' hloupá! Můj bratr žije a ty jsi jeho žena, měly bychom si o tom promluvit!“

„Nemáme o čem. Co bylo dřív, je minulost. Mám tu svůj život, práci. Odejdi, dej mi pokoj!“

Nina sevřela rty.

„Půjdu ven a počkám. Víím, že brzy zavíráte.“

Knihovnice si povzddechla. Rozčilovala ji Ninina zarputilost. Ztuhle se otočila na patě a bez rozloučení zamířila do hlavní čítárny a Němku ponechala o samotě, pokud se nepočítají studenti, kteří na ně zírali. Věděla, že ji švagrová pozoruje. Cítila na sobě její pohled, hádala, že si prohlíží její skromné oblečení, až moc hubenou postavu a vratký krok. Srovnávala ji Nina s dívkou, kterou poznala před dvanácti lety? Možná právě došla k závěru, že knihovnice, Bůh odpusť, není hodna být manželkou jejího bratra.

Nepřekvapilo ji, když o půl hodiny později, poté, co vyšla z budovy knihovny, spatřila hraběnkou von Richterovou, jak stojí ve velkopanské póze u luxusního mercedesu. Byl to více než neobvyklý pohled, v ulicích Varšavy, která teprve povstávala z trosek, tak drahé automobily nejezdily. Prezident Bierut by určitě umřel závistí, kdyby ten kousek viděl, pomyslela si s úšklebkem. Zároveň si připomněla Nininu zálibu ve všemožném přepychu.

„Tvrdohlavá jako mezek! Po tolika letech... K čemu ten rozhovor bude? Copak se z tebe stala sentimentální ženská?“

„Zato ty jsi hádavější než dřív.“

Hania svraštila obočí.

„No co... Život mě naučil.“

„O tom nepochybují,“ přiznala Nina vážným hlasem. „Nebylo snadné tě najít, slečno Nikdo. Hledala jsem tě několik měsíců. Dobře ses ve Varšavě schovala.“

„Našla jsi mě, tak se teď už můžeš vrátit domů!“ Hania zlostně mávla rukou k autu. Jeho černá karosérie se leskla víc než Nininy elegantní boty. I náhodní kolemjdoucí otáčeli hlavy a prohlíželi si vůz. „Nepatříme do stejného světa! To nevidíš? Co po mně chceš?“

Nina pokrčila rameny a s povzdechem zavrtěla hlavou.

„Já nic. Já tě k ničemu nepotřebuji. Ale můj bratr tě potřebuje.“

Hania instinktivně odvrátila hlavu a předstírala, že se dívá někam do dálky, čímž chtěla získat čas na ovládnutí svých emocí. Stála na chodníku, trásla

se zimou a neměla odvahu pohlédnout na tu elegantní ženu, která byla její švagrovou. Bála se, že v jejím obličejí zaznamenaná nějaký náznak, který v ní vzbudí naději – tu, na kterou podvědomě čekala tolik let a kterou na druhou stranu všemožně potlačovala.

„Ubytovala jsem se v hotelu Polonia,“ řekla Nina, kterou její odmítnutí zjevně neodradilo. „Přiď za mnou, až budeš připravená. Teď se jmenuji Nina Howardová. Jsem občanka Spojených států.“ Po těch slovech zaklepala prsty na okénko, řidič vyskočil a úslužně jí pomohl usadit se na sedadlo.

Hania Wolińska stála uprostřed chodníku a dívala se za odjíždějícím mercedesem. Někák její část, která dosud spala, si vybavila svět, který se nakrátko stal i jejím. Bylo to v jiném životě, v jiných dobách. Ty vzdálené vzpomínky se teď zdály jako neskutečný sen. Kdysi byla naivní, bláznivě zamilovaná slečna, která věřila, že se Popelčin sen může splnit. Nebrala v úvahu válku ani to, co se mělo stát potom...

Pohroužila se do svých myšlenek a nevšimla si, že k ní přistoupil vrátný. Starší muž byl hodně shrbený, udolaný nesnesitelnou bolestí, která ho provázela každý den jako připomínka ledvin, které mu odrazili v Osvětí. Ruce se mu hrozně třáslly, když Hanie podával klíče od knihovny.

„To byla nějaká bohatá osoba,“ poznamenal pohrdavým tónem, když šlehl pohledem po odjíždějícím automobilu.

„Dávná známá. Přijela do Varšavy a ze zdvořilosti se rozhodla mě navštívit.“ Vrátný pokrčil rameny.

„Ach, dávné časy... Lepší na ně zapomenout. Na viděnou zítra, Haničko.“

„Na shledanou, pane Witku.“

Březnový večer byl pronikavě chladný a vítr se nepříjemně proháněl ulicemi Varšavy. Hania si přitáhla vlněný kabát těsněji k tělu, urovnala si obnošený šátek kolem krku a volným krokem vykročila kupředu, do nitra varšavských ulic. V ruce svírala tašku s nákupem, který ráno pořídila na tržišti na náměstí Kazimíra III. Velikého. Po několika minutách kolem ní projela tramvaj, do níž dnes výjimečně nenastoupila, i když obvykle jezdila po městě městskou hromadnou dopravou, protože jí bolesti kyčlí nedovolovaly dlouhé procházky.

Už se snesl soumrak, ale v ulicích bylo stále plno. Lidé spěchali různými směry – pěšky nebo na kolech. Jednou za čas projel ulicí automobil nebo povoz tažený koněm. Město žilo, vstávalo jako fénix z popela. Když Hania letmo pohlédla do tváří lidí, kteří stejně jako ona prožili peklo, bezmocně se dívali na zkázu svého města a všudypřítomnou smrt, upřímně se divila, že

v nich vidí naději a chuť žít. Varšavané se radovali, když se podařilo znovu vystavět byt' jediný dům, když byt' jedna ulice přestala děsit ruinami po dřívějších bombardováních, po potlačení povstání. Obyvatelé hlavního města zarputile chtěli žít a opětovně své město vystavět.

Hania to nadšení nesdílela. Její milovaná Varšava z dob mládí byla nenávratně zničena a nic ji nedokázalo přesvědčit, že ještě někdy může být krásná. Zkáza, trosky, smrt, krutost války – nadále to cítila v uličkách i ulicích města. Všudyprítomné podvádění, chudoba a nedostatek důvěry k sousedovi stále bolestně poznamenávaly životy Varšavanů a ona to každý den stejně bolestně vnímala. S bolestí a hořkostí potajmu seznávala, že současná sovětská okupace není o nic méně krutá než dřívější nacistická. Velmi dobře si uvědomovala – stejně jako další obyvatelé hlavního města –, co se děje ve vězeních Úřadu bezpečnosti na Praze či v Rakowiecké. Snažila se do těch míst nikdy nevydávat a nedívat se na zdi věznic, v nichž krátce po válce umírali její přátelé a kolegové z podzemí vraždění komunisty. Ještě větší bolest jí působil pohled na trosky Woli, kde dříve, obklopený růžovou zahradou, stál její milovaný rodný dům. Tam byla při řezi během povstání Němci bestialně zavražděna její matka. Hania stále viděla stopy krve na stěnách, polozbořených po výbuších granátů, u nichž Němci stříleli civilní obyvatelstvo. V uších jí stále zněly výstřely z německých pušek a panický křik lidí, kteří prchali před obklíčením. To všechno se jí vinulo v hlavě jako jedovatý břechťan a narušovalo vyrovnanost její mysli. Ani spánek nepřinášel útěchu. Skoro každou noc se budila zbrocená potem, vyděšená, před očima měla mrtvé, jak groteskně tančí na ruinách Varšavy. Bylo jí třicet čtyři let a cítila se jako stařena bez budoucnosti. Protože minulost jí všechno vzala.

Po hodinovém pochodu dorazila do ulice, ve které bydlela její švagrová a zároveň jediná předválečná přítelkyně Lucyna Wolińská-Ostaszewska. Stísněnost a dusno byly v částečně znovupostaveném činžovním domě citelné už na chodbě, ale nikoho to nepřekvapovalo, protože v pěti bytech se tísnilo dvanáct rodin. Všichni se radovali, že mají střechu nad hlavou.

Když vyšla po vzrjajících schodech do patra, musela se protáhnout mezi dětským kočárkem, dvěma starými židlemi, jízdním kolem stojícím v mezipatře a dalšími užitkovými předměty, které se do malých bytů nevešly. Posledně, když po tom schodišti šla, narazila na jednom schodu na tlustou krysu. Při vzpomínce na to se teď otrásla hnusem.

Lucyna jí otevřela dveře se stejně utrápeným výrazem v obličeji jako vždy. Vypadala ještě hůř než před pár dny, kdy se viděly naposledy. Byla strašlivě

bledá, měla kruhy pod očima a špatný dojem zesilovaly dlouhé zanedbané vlasy – kdysi blond, teď v barvě myší šedi, ošklivé cuchance vyčuhovaly ze strakatého šátku. Od války si Lucyna ovazovala hlavu šátkem se zdůvodněním, že se bojí, aby zase nechytla vši.

„Myslela jsem, že dneska nepřijdeš. Už je pozdě,“ řekla a pustila Haniu dovnitř bytu.

„Ujela mi tramvaj, šla jsem z práce pěšky,“ zalhala Hania. „Ráno jsem byla na tržišti a koupila jsem trochu čerstvé zeleniny.“ Vtiskla švagrové tašku s nákupem. „Bude na polévku pro Janka. Koupila jsem ti také levandulový olej. Vím, že ho máš ráda.“

„Nemusíš mě rozmazlovat.“

„To ani nedělám. Prostě jsem viděla, že ho mají, a koupila ho.“

Hania si sundala kabát a sedla si ke kulatému stolu pokrytému bílým ubrusem. Malý pokoj byl jako vždy dokonale čistý. O sebe se Lucyna nestarala, ale hodně dbala na to, aby v jejím bytě byl pořádek a útulno. Hania v tom viděla návyky z předválečných časů, kdy Lucyna jako mladá slečna bydlela s rodiči ve velkém, elegantním a pohodlném bytě, který každý den voněl čistotou. Vzpomínky na ony doby byly jako sen, který se za oběma zatvrzele táhl jako přízrak. Teď byly jedinými památkami z dřívější doby obraz ve zlateném rámu představující nadviselskou krajinu, který namalovala její matka Honorata Waszyńska, a důstojnická šavle polského kavaleristy, která patřila Lucyninu prvnímu manželovi a Haninu jedinému bratru Jankovi. Obě ty věci visely na stěně ve skromném pokoji jako trofej a Lucyna je uctívala víc než obraz Matky Boží.

„Navečeříš se s námi?“

„Ne, jen si vypiju čaj a půjdu domů. Jsem unavená.“

Lucyna chápavě přikývla. Postavila na kamna konvici a vzala do ruky cukřenku.

„A kde je Karol?“ Hania se rozhlížela po Lucynině manželovi, který v tuhle dobu obvykle podřimoval na kanapi. V duchu se radovala, že ho nevidí, protože jeho hrubiánskou společnost upřímně nesnášela.

Lucyna pokrčila nedbale rameny.

„Od včerejška tu nebyl. Určitě jako vždycky pije.“

„Proč to dovolíš? On přece propije skoro celou výplatu a ty a Janek musíte něco jíst!“

Lucyna se otočila od kamen a podívala se na Haniu prázdným pohledem. Rty se jí zkřivily v pohrdavém úsměvu.

„A co bych podle tebe měla dělat?“

„Odejít od něj.“

„To je chytrá rada! A kam půjdu? Nemám střechu nad hlavou! Kdyby nebylo Karola, žila bych s Jankem na ulici!“

„Plácáš nesmysly! Našla by sis práci a našla by se i střecha nad hlavou. Nemůžu se dívat, jak s tím životním ztroskotancem trpíš. Jak sis ho mohla vzít?“

„A co mi zbývalo? Měla jsem se živit vzpomínkami na tvého bratra? Mám syna, kterého musím vychovat a zajistit mu vzdělání! Jako svobodná matka bych neměla šanci... A moc dobře to víš.“

Hania bezmocně přihlížela, jak se Lucyna při každé zmínce o Jankovi schoulí do sebe. Ten reflex zoufalství v ní tkvěl ode dne, kdy dostala zprávu, že Janka zastřelili Sověti v Katyni – jako tisíce dalších polských důstojníků. Byli manželé krátce, sotva rok. Potom vypukla válka a Janek se dostal do zajetí. Jeho smrt zlomila Lucynu víc než smrt rodičů. Tvrdohlavě a s hořkostí opakovala, že ji při životě drží pouze syn, ze kterého přísahala vychovat slušného člověka. Pro Janka.

„Když už mi ho nechal, musím se o něj postarat,“ opakovala, a když to pronášela, utíkala v myšlenkách do doby, kdy byla šťastná a zamilovaná do Hanina bratra. Živila se minulostí a nedokázala na ni zapomenout. Janek se jí vryl do paměti a vědomí tak silně, že vzpomínky na něj nemohlo nic zastřít. Ani čas nedokázal zahojit rány a stesk po milovaném muži. V určitém okamžiku se pro Lucynu stal mrtvý manžel takřka světcem a myšlenky na něj tragickou posedlostí. Za Karola Ostaszewského se provdala hned po válce, když zůstala sama se synem ve Varšavě, kterou Němci srovnali se zemí. Udělala to pouze z pocitu bezmoci a naprostého nedostatku schopnosti si v životě poradit, když se potulovala po rozbořených ulicích s dítětem, kterému bylo sotva pár let. Beze slova odporu a přímo s úslušnou vděčností dovolila, aby ji ovládl opilec a nestoudník, který ji bil, ať už si našel jakýkoli důvod, a domů se vracel bez peněz, které si vydělal na železnici, protože je stihl propít po cestě nebo v opilosti poztrácet. Hania už neměla sílu kamarádce vysvětlovat, jak dělá špatně, že žije pod jednou střechou s takovým ztroskotancem, a navíc dovolí, aby se na to díval její jediný syn.

I teď s povzdechem stiskla rty a rozhodla se mlčet. Když si švagrová takový osud přivodila, zjevně jí takový život vyhovuje, pomyslela si hořce.

„A kde je Janek? Takhle pozdě ještě není doma?“

Lucyna pokrčila rameny.

„Někde se toulá se sousedovic klukem. Věčně spolu někam chodí.“

„Nedělá ti to starosti?“

„Už mu je jedenáct. Neposlouchá mě a je tvrdohlavý jako mezek.“

„Ale do školy chodí?“

„Chodí, ví, že to bych mu neodpustila.“

Lucyna před Haniu postavila horký čaj.

„A u tebe je něco nového? Domluvila sis s někým schůzku? Mě poučuješ, ale sama žiješ jako jeptiška!“

Hania se zachmuřila. Lucyna ji ustavičně přesvědčovala, aby si vyšla s mužem, který přednášel na univerzitě a který ji už několikrát pozval na kávu. Seznámili se v knihovně. Muž byl milý a velmi přitažlivý, ale Hania ho důsledně odmítala – neměla v úmyslu domlouvat si rande ani s ním, ani s nikým jiným. Tuto zásadu dodržovala od konce války a nezamýšlela ji někdy porušit. Samota byla její jediný a nejlepší životní druh. Ostatně dnes se nečekaně dozvěděla, že má pořád manžela...

„Dneska jsem potkala jistou osobu z dřívějška... Ninu... Howardovou,“ začala opatrně.

Lucyna sraštila obočí, jako by nerozuměla, a tázavě se na Haniu zadívala.

„Přijela za mnou, do knihovny. Možná si na ni nepamatuješ, ale kdysi jsem ti o ní povídala. Je to moje... švagrová.“

Lucyna překvapením vytřeštila oči.

„To je jeho sestra?“ zeptala se, přičemž pomalu cedila slova a pozorně Haniu sledovala.

Hania přikývla a sklopila hlavu. Nechtěla, aby její přítelkyně viděla celou paletu emocí, které se jí až příliš jasně vykreslovaly ve tváři.

„Přijela do Varšavy, aby mi řekla, že... je Johann naživu. Přežil válku.“

Lucyna chvíli mlčky stála, pár kroků od Hani, a pozorně ji sledovala. Nakonec k ní pomalu přistoupila a na ramena jí položila své štíhlé ruce.

Hania se pod tím dotykem lehce zachvěla, jako by nečekala něhu, která v něm byla obsažená. Zadívala se na přítelkyni se zarudlou tváří a ta se beze slova sklonila a pevně ji objala.

„On nebyl zlý, Hanio,“ zašeptala jí do ucha. „Vždycky jsem ti to chtěla říct. Moc tě miloval.“

Tento jemný šepot v Hanině těle vyvolal náhlý třas. Žena se třásla tak silně, že už to nedokázala skrývat ani ovládnout, a Lucyna její třas netlumila. Chápavě ji hladila po zádech.

„Zdravím váženou sousedku!“

Hania se v polovině kroku zastavila a přes rameno se ohlédlá po sousedovi, který stál ve dveřích přízemního bytu. Muž se nedbale opíral o zárubně a pozorně ji sledoval. V košili zašedlé špínou a příliš krátkých kalhotách vypadal jako ničema. Neměla ho ráda. Snažila se jeho přítomnost tolerovat, protože bydleli ve stejném činžáku, ale vzbuzoval v ní podivný odpor. Asi se ho dokonce trochu bála. Kromě toho ji odpuzoval věčný zápach potu a alkoholu, který z něj cítila.

„Dobrý večer,“ řekla s předstíranou zdvořilostí a chtěla co nejrychleji utéct do svého bytu.

„Dneska se vracíte pozdě, soudružko Hanio,“ pronesl jakoby nenuceně, ale Hania se při té poznámce v duchu zamračila. Dobře věděla, že soused donášá bezpečnosti nejen na ostatní, ale i na ni. Bezpečnost věděla, že za války Hania působila v odboji, ale prozatím pro to neměla důkazy a Stanisławski jim měl ty důkazy dodat.

„Byla jsem u švagrové,“ dodala a přemáhala se, aby byla zdvořilá.

„Hledala tě tu nějaká paninka. Velmi elegantní. Asi herečka.“

„Žádnou herečku neznám.“

„Nemluvila polsky.“ Stanisławski si mezi zuby strčil náustek s cigaretou.

„Já nevím, cos před válkou dělala,“ dodal výsměšně a přejížděl po ní drzým pohledem.

Dívka pokrčila rameny, a aniž by něco řekla, začala stoupat do schodů.

„Odpusťte, sousede, ale jsem unavená,“ prohodila přes rameno, předstírala lhostejnost a odkulhala nahoru.

Její maličký jednopokojový byt se nacházel v podkroví činžovního domu. Byl skromný a zbavený jakéhokoli pohodlí, ale Hania za něj byla šťastná, protože v něm bydlela sama, což byl v dnešní době takřka luxus.

Odemkla dveře a na prahu narazila na kocoura Stefana. Kocour mňoukal a lísal se jí k nohám, čímž dával najevo svou spokojenost, že se panička konečně vrátila domů.

„Ahoj, Stefi.“

Vzala kocoura do náruče a na pár vteřin přitiskla tvář k jeho měkkému, teplému kožíšku.

„Stýskalo se ti po mně? Určitě máš hlad. Vyhnal jsi ze spižírny všechny myši?“

Na zápraží ze sebe shodila kabát a odložila kabelku.

O několik minut později jedl kocour prejt a Hania si na kamnech ohřívala vodu na koupání.

Neměla chuť večerět, a tak čekala, až voda začne vřít, sedla si k otevřenému oknu a zapálila si cigaretu. Kouřit začala za války. Tehdy každé vdechnutí tabákového kouře pomáhalo alespoň na chvíli oslabit nepříjemný pocit strachu. Teď už necítila znehybňující paniku a krev jí nepulzovala v žilách vlivem adrenalinu. Teď se cítila mrtvě. Plynul den za dnem, a ona v sobě neměla nic než paralyzující lhostejnost. Ironicky si pomyslela, že temnota ulice za oknem se mísí s temnotou v samotné její duši.

Svlékla se donaha a poprvé po dlouhé době si své tělo prohlížela. Byla hubená a bledá, měla ploché břicho a příliš malá prsa, ale boky byly krásně zaoblené. Třesoucími se prsty přejela po rozšklebené jizvě na pravém boku – památce na to, jak ji během povstání postřelil německý voják. Rychlými pohyby si rozpustila vlasy a dovolila, aby jí na záda dopadla kaskáda hustých vln. Jen vlasy byly stejné jako kdysi – dlouhé a lesklé. Za války si je ostříhala, ale nakonec si je znovu nechala narůst, stejně jako v časech šťastného mládí. Každý den je spínala do utaženého drdolu, jako by se styděla za tak zjevný důkaz své dřívější krásy. Pravdou ale bylo, že na sebe nechtěla upozorňovat, uvědomovala si, jakou sílu má krása. Její tělo bylo za války tolikrát pošpiněno, tolikrát vystaveno násilí, bolesti a ponížení, že aby zůstala v bezpečí, popřela svou ženskost.

Mohla by se teď, po tolika letech života v zapomnění a osamocení, znovu stát ženou? Manželkou? Milenkou? Měla na to ještě sílu?

Když se až po krk ponořila do horké vody, zavřela oči a ze vzpomínek vyvolala obraz Johanna von Richtera. Naposledy ho viděla před šesti lety, 1. srpna 1944, kdy ve Varšavě vypuklo povstání. Přesně – jako by to bylo včera – si vybavovala jejich společně strávenou noc v lese za městem. Byla to jejich poslední noc – několik hodin potom, co je kněz oddal v sutinách kostela. Jak byli hloupí a naivní, že se pro tak šílený krok rozhodli.

Pevně zavřela oči, cítila, jak se jí pod víčky shromažďují slzy. Proč v ní ta vzpomínka neustále přetrvávala? Proč v sobě nedokázala zničit pocity, které se jí vlévaly do duše a do srdce, kdykoli na to pomyslela? Proč Johann von Richter neodešel z jejich vzpomínek spolu s mrtvými přáteli a matkou zavražděnou při masakru? Stále si pamatovala jeho dotek, vůni... Viděla jeho pronikavě modré oči, jimiž se na ni láskyplně díval. Varšavou tekla krev, otrásaly ji hrdinné bitvy a oni jako by na to zapomněli a neuváženě se milovali.

Johann. Němec. Jeden z těch, kdo trýznili její zemi. Muž jejího života. Její manžel.

Zprvu pomalu začala ztrácet dech, ale po chvíli se jí z hrudi vydral žalostný vzlyk, který se s ozvěnou odrazil od stěn pokoje.

Hotel Polonia byl nejlepším hotelem v hlavním městě a jedinou budovou, která přečkala válku. V současnosti se tu ubytovávali pouze zahraniční diplomati a bohatí hosté, kteří navštívili Varšavu. Za války v hotelu pobývali němečtí důstojníci a během povstání byl přeměněn v nemocnici.

Hania do hotelu vstoupila promáčená až na kůži. Kulhala silněji než obvykle, protože bolest kyčle byla obzvlášť pronikavá. Při změně počasí ji to vždy bolelo víc.

Když jela tramvají, začalo lít, ale ona v roztržitosti odešla z domu bez deštníku. Baret, který měla na hlavě, teď vypadal jako okoralá palačinka a mokré, nepoddajné vlasy, uvolněné z pinetek, se jí lepily k obličeji a krku. Utěšovala se tím, že jí alespoň nečvachtá v botách.

Nejistě se rozhlédla po prostorném lobby a náhle do ní jako bumerang vrazily vzpomínky. To tady během povstání ležel zraněný a pak i umřel Władek Koterski, s nímž byla před válkou zasnoubená. Přestože se za války jejich cesty definitivně rozešly, jeho smrt se jí bolestivě dotkla. Ještě dlouho poté trpěla a nemohla se smířit s tím, že jí Władkova nejbližší rodina zakázala účastnit se jeho pohřbu. Měli jí za zlé, že jejich zasnoubení zrušila. Jeho matka tvrdila, že mladík měl zlomené srdce a chtěl umřít, proto se tak ochotně hrnul do povstání, ale Hania tomu nevěřila. Władek byl skvěle vycvičený voják, připravený bojovat s Němci na život a na smrt a bez mrknutí oka riskoval pro dobro vlasti, aniž by se ohlížel na ni či kohokoli jiného.

Vyhнала z mysli vtíravé vzpomínky a přistoupila k pultu recepcce.

„Jdu za paní Ninou Howardovou,“ řekla mladému recepčnímu, který stál za pultem.

Od války jí zůstal zvyk ohlížet se za sebe, takže i teď se nedůvěřivě rozhlížela kolem dokola, jako by se bála, že ji každou chvíli někdo popadne nebo – huť – zatkne. Protože co taková prostá žena jako ona může dělat v hotelu pro vyšší vrstvy? Navíc když vypadá tak žalostně...

Ale v lobby vládlo ticho, neprocházeli tu žádní hosté. Byl slyšet pouze tlumený hovor přicházející z hotelové restaurace.

„Soudružka Hanna Wolińska?“ zeptal se recepční zdvořile a pohledem přejížděl po její smutné promoklé postavě.

„Ano.“

„Vážená Mrs. Howardová vás čeká v pokoji 314.“

„Děkuji.“

Hania v ruce svírala mokrý baret a vykročila k výtahu.

Samozřejmě že na ni Nina Howardová čekala. V její tváři nebyl patrný údiv, když Haniu spatřila ve dveřích svého pokoje.

Od jejich setkání v knihovně uplynuly tři dny, ale až nyní se Hania odhodlala promluvit si se švagrovou, přestože si stále nebyla jistá, že dělá správně. Poslední dny a noci zasvětila rozdrásávání ran a opětovnému osvojování si bolesti. Informace o tom, že její manžel žije, pro ni znamenala šok. Musela to zpracovat o samotě. Věděla ale, že pokud si nepromluví s jeho sestrou a nedozví se, jak se Johann cítí a jak žije, každý další den bude ještě nesnesitelnější, i kdyby Hania neměla v úmyslu se se svým manželem setkat.

„Prochladla jsi. Napij se teplého čaje.“ Nina postavila před Haniu na stolek šálek s voňavým nápojem a sušenky, které donesl číšník.

Haniu ovanula jemná vůně luxusního parfému, jehož aura se vznášela kolem Nininy postavy. Pořád jí jen stěží docházelo, že ta elegantní, světově proslulá herečka je její švagrová.

„Máš hlad? Zazvoním na číšníka, aby přinesl oběd.“

„Ne, děkuju. Nemám hlad.“

Nina s vrozenou lehkostí usedla do křesla potaženého kůží a ladně otevřela zlaté cigaretové pouzdro, které leželo na stolku.

Hania na okamžik upřela pozornost na velký diamant, který se švagrové skvěl na prsteníčku.

„Zapálíš si?“

Mlčky odmítla. Nechtěla, aby se jí cigareta třásla v prstech, a věděla, že přesně to by se stalo.

Němka si uvolněně zapálila svou cigaretu a pomalu vydechla pramínek kouře.

„Jsem ráda, že jsi přišla.“

„Přece na mě nemůžeš donekonečna čekat.“

„To jistě ne, ale věřila jsem, že se v tobě ozve hlas rozumu. Vždycky jsi byla rozumná.“ Nina se lehce sarkasticky usmála. „Co se stalo?“ řekla a ukázala na Haninu ztuhlou nohu, kterou si bezděčně třela v blízkosti kyčle.

„Byla jsem postřelená.“ Hania ledabyly pokrčila rameny. „Nic to není. Mám štěstí, že jsem přežila.“

„Mluvíš o tom tak lehce, jako by se nic nestalo.“

Hania pokrčila rameny a poznámku mlčky přešla. Nina ji sledovala zpod přivřených víček.

„Ta práce v knihovně... Ta je asi nudná, že?“

„Pro mě dostatečně pohlcující.“

„Ale asi podstatně pod úroveň tvých dovedností. Pamatuji si tě jako chytrou dívku. Myslím, že jsi dokonce vystudovala univerzitu. Připomeň mi, co to bylo. Germanistika?“

Hania se zamračila.

„Přijela jsi do Varšavy mluvit o mém vzdělání? Vzpomínám si, že kdysi se mě na to samé ptala tvoje matka.“

Nina si odfrkla.

„Už jsem ti to říkala. Můj bratr žije a ty jsi jeho žena. Měli byste se setkat.“

„Tak proč nepřijel sám? Proč mě nehledal?“

Němka přimhouřila oči. Z jejích nalíčených rtů vyklouzl další pramínek kouře.

„A ty jsi ho hledala?“

Vzduch mezi nimi se rozvibroval. Obě se soustředěně měřily pohledem a dobu jejich mlčení odměřoval hlasitý tikot hodin. Obě byly dospělejší, než co ukazoval jejich skutečný věk, ačkoli nedávno překročily třicítku. Obě rovněž prožily obtížné mládí, třebaže každá jinak. Život je dost důrazně naučil, že mají mlčet, když to okolnosti vyžadují.

„Snad si nemyslíš, že by měl Johann odvahu přijet do Varšavy?“ promluvila Nina po chvíli. „Po tom všem?“

Hania odvrátila obličej k oknu. Déšť ostře narážel do skla, nad městem visely těžké, temně modré mraky. Kdovíproč jí v hlavě vytanul úryvek z Baczyńského *Dešťů*¹. Od války na ten text myslela často, ale to, že na něj pomyslela právě teď, jí přišlo groteskní.

„Celá Varšava mluví o tom, že k nám zavítala slavná americká herečka,“ pronesla poněkud ironicky, mermomocí se snažila změnit téma. „Hodně riskuješ, když jsi sem přijela.“

„Moje sláva mi prozatím pomohla vyhnout se potížím. Snažím se vaše komunistické úřady zabavit, dokonce jsem si domluvila večeři s předsedou vlády, abych nevzbudila žádná podezření. Ale máš pravdu, nechci, aby se někdo dozvěděl, že jsem dcera a sestra nacistů.“ Nina se odmlčela a potáhla z cigarety. „Ostatně všichni si myslí, že jsem americká špiónka,“ dořekla sarkasticky.

„A nejsi?“

Nina otázku mlčky přešla.

¹ *Deště* – báseň Krzysztofa Kamila Baczyńského, napsaná 21. února 1943 (všechny poznámky jsou z pera autorky).

Hania Němku lustrovala pohledem. V jejím obličejí nebyly vidět stopy války, které se tak jasně zračily ve tvářích většiny polských žen. Nina Howardová vypadala jako spokojená žena, která se obklopuje jen tím nejlepším. Měla kosmopolitní styl a zjevně spoustu peněz, které jí umožňovaly ho svobodně zdůrazňovat. Hania si velmi dobře pamatovala, že před válkou byla Nina vzpurná a neprudérní, ale také měla odvalu žít si po svém. Ráda pobývala ve společnosti lidí náležejících k dekadentním elitám, které hlásaly svobodomyšlná, mnohdy kontroverzní hesla, žila si podle vlastních pravidel, nebála se provokovat. Přísná pravidla a dobré mravy považovala za zbytečnost, nade všechno si cenila svobody a umění.

„Jak se stalo, že je z tebe americká herečka?“

Nina se ironicky zasmála.

„Vzpomínáš, jak jsem nikdy nezastírala, že Hitler a jeho zvrácené vize nejsou součástí mého světa? K otcovu zoufalství, ostatně stejně se mě rozhodl zříct, jsem na začátku roku 1940 utekla z Mnichova do New Yorku. Tam se mi podařilo vyzkoušet si herectví. Přece víš, že to byla moje velká vášeň. Rok po příjezdu do Ameriky jsem si zahrála maličkou roli na Broadwayi a tam jsem se seznámila se svým současným manželem Allanem Howardem. Je filmovým producentem v Los Angeles. To on mi pomohl, aby se ze mě stala hvězda. Můj nacistický otec by umřel na infarkt, kdyby tedy dřív nezdechl v té své válce, jakmile by zjistil, že jsem se provdala za Žida z rodiny, která ctí tradice po spoustu generací.“

Hania švagrovou pozorně sledovala. Její pohrdání otcem Haniu nijak neudivilo, protože byla pravda, že hrabě Hans von Richter, zatvřelý nacist a s mimořádně ohavnými názory, se osobně přičinil o to, že byly do táborů smrti vyvezeny stovky Židů. A Nina k jeho zlosti vždy ostře zesměšňovala jeho antisemitismus a podřízenou lásku k Hitlerovi.

„Měla jsi štěstí,“ prohodila.

„Ovšemže. Především jsem unikla tomu všemu, co potkalo Johanna a... tebe. Nezakusila jsem chuť války zblízka. Mrzí mě, že ty a on... Mrzí mě, že jsem pro vás neposlala. Tam byste byli v bezpečí.“

Hania lehce svrátila obočí. Zamyšleně zvedla k ústům šálek s čajem. Prsty se jí chvěly tak moc, že byla sotva schopná ho udržet.

„Nečekala jsem, že... bych ho mohla ještě někdy vidět,“ řekla po chvíli. „Roky jsem o něm neměla zprávy. Myslela jsem, že je mrtvý. Ve skutečnosti jsme nikdy nebyli manželé. Vzali jsme se, ale vypuklo povstání a... my se rozešli.“

„On na tebe pořád čeká. Pořád doufá, že se k němu vrátíš.“

Hania se na Němku podívala a neskrývala údiv. Vzápětí se prudce zvedla z křesla, přes tvář jí přeběhl stín bolesti, kterou způsobila nemocná kýčel.

„Přestaň. Říkáš to, abys mě mučila?“

„A co mám říkat? Že je mrtvý? Že už není? To je přece lež! On žije, Hanio, ale je na pomezí mezi životem a smrtí. Víím, že pokud za ním nepojedeš... Můj bratr zemře. Zemře zoufalstvím a steskem po tobě. Ta válka vás oba zničila, ale pořád jste naživu! Jeď se mnou za ním. V tomhle proklatém městě pro tebe není místo!“

„Nevíš, o co mě žádáš...“

„Válka už skončila. Je čas začít zase žít.“

„Netušíš, co ta válka byla zač! Nevíš, k čemu nás donutila, čím jsme si já a tvůj bratr museli projít, abychom za svou lásku zaplatili!“

Nina pomalu vstala z křesla. Přistoupila k Hanie a pokusila se ji obejmout paží, ta ji ale s neobyčejnou silou odstrčila.

„Ty nic nechápeš! Jsi slavná, bohatá, máš všechno, o čem jsi snila! Nikdy jsi nezažila to, co já a Johann! Víš, jak moc mnou opovrhovali za to, že jsem se zamilovala do Němce? Víš, kolik bolesti mi působilo dívat se na něj, když měl na sobě uniformu vojáka wehrmachtu? Když prázdnýma očima sledoval, jak jeho spolubojovníci vraždili mé přátele? Neříkej mi, že mám po tom všem zase začít žít!“

„Hanio...“

„Já svou lásku měla, ale válka ji zabila! Není cesty zpět!“

Aniž by dbala na Nininy protesty, vyšla Hania z hotelového pokoje. Litovala, že se rozhodla sem přijít. Jak si Nina mohla myslet, že mohlo peklo války přežít něco krásného? To přece není možné! Válka jim vzala všechno – lásku, budoucnost. I dítě, které ztratila, ještě než přišlo na svět.

* * *

Haniu probudilo hlasité bušení na dveře. Nejprve se zmateně posadila v posteli a rozhlédla se po temném pokoji, do kterého dopadal jediný paprsek měsíčního světla. Pak z postele vyskočila, jako by ji něco ušklo, protože bušení nepřestávalo. Ani se nezaobírala hledáním županu. V negližé otevřela dveře.

„Janku!“

K jejímu překvapení ze tmy chodby vystoupila synovcova silueta.

„Máma potřebuje pomoci,“ zašeptal překotně.

„Co se stalo?“

„Ten hajzl ji zmlátil. Nebyl jsem doma, a když jsem se vrátil... Ležela v krvi...“

„Proboha!“

„Musíš jí pomoci, teto... Ona asi umírá...“

Hania na sebe ve spěchu hodila oblečení, které se jí dostalo pod ruku, a vyběhla z bytu.

Bylo po půlnoci, ulice prázdné, tiché a zlověstné. Hania už po nich dávno nechodila po setmění. Od války... Každý krok jako by se dunivě odrážel od spících zdí činžovních domů. Jen abychom nenarazili na hlídku, pomyslela si horečnatě. Chytla Janka za ruku a společně utíkali k ulici, v níž Lucyna bydlela. V půli cesty se na pár vteřin zastavila, protože jí začalo v noze tupě pulzovat, od kyčle až po koleno. Bolestí si skousla rty a vyrazila dál.

„Karol tam je?“

„Ne, odešel. Určitě někde pije, ale může se každou chvíli vrátit.“

Hania neodpověděla. Stále se kousala do rtu, takřka do krve. Cítila, že jí v hrudníku bije srdce jako šílené a noha bolí jako ještě nikdy. Kdy naposledy se takhle bála? Bylo to tehdy, když se přesouvala podél barikády a věděla, že ji má na mušce německý odstřelovač? Nebo když se v hromadě mrtvol snažila najít matčino tělo? V hlavě se jí prolínaly traumatické vzpomínky jako křiklavé obrazce v kaleidoskopu.

Lucyna ležela v pokoji na podlaze v embryonální poloze. Byla při vědomí. S rozbolavělou tváří upírala pohled do jednoho bodu před sebou, v pevně sevřených dlaních svírala lem zakrvácené noční košile. Instinktivně se pokoušela tisknout k sobě stehna, po nichž stékala krev.

Hania už to viděla. Kdysi to sama prožila. S tlumeným výkřikem padla u zraněné přítelkyně na kolena.

„Zlato, jsem tady. Jsem s tebou.“ Objala ji pažemi a začala se bezděčně pohupovat. V hrudi cítila drásavé zoufalství. Lucyna se o ni opřela jako hadrová panenka.

„Janku! Utíkej do nemocnice! Hned! Přiveď sem doktora!“

Chlapec bez odmlouvání vyběhl z bytu, jako by hořelo.

Hania od sebe přítelkyni jemně odsunula, aby si prohlédla její zranění. Lucyna měla natržený spodní ret a obočí a pokožku na tváři špinavou od zaschlé krve. I ve vlasech měla stopy krve, což svědčilo o tom, že musela mít rozseknutou hlavu. Ale nejhorší bylo, že potratila. Přišla o dítě.

Hania se dívala na švagrovou a cítila zoufalství a vztek současně. Lucynin obličej, kdysi tak krásný, když se zářivě usmívala na jejího bratra, byl teď zkřivený utrpením.

„Lucynko, všechno bude dobré. Slibuju. Už nikdy nedovolím, aby ti ublížil,“ zašeptala přítelkyni do ucha a jemně ji hladila po hlavě. V duchu se modlila, aby se Janek s lékařem vrátil co nejrychleji. Svírala přítelkyni v náruči a věděla, že musí učinit to nejtěžší, ale zároveň jediné správné rozhodnutí. Musí Lucynu odvést z tohoto bytu a udělat všechno, co je v jejích silách, aby se její přítelkyně už nikdy nemusela vrátit k manželovi, který ji týrá. A způsob, jak to udělat, znala jen jeden.

* * *

„Děkuju, že ses postarala o Janka.“

Hania se lehce pousmála a chytila Lucynu za ruku, která bezvládně ležela na nemocniční dece.

„Copak jsem mohla udělat něco jiného? Je to můj synovec. Miluju ho jako vlastního syna.“

Lucyna si povzdechla.

„Vím, ale je z něj strašný uličník. V poslední době jsme si nebyli moc blízcí. Je uzavřený do sebe...“

„Je to chytrý kluk, poradí si. Hrozně se o tebe bál.“

Lucyna přikývla a odvrátila obličej k oknu. Do nemocničního pokoje vpadalo jarní slunce a prosvětlovalo šedivé stěny zlatým leskem. Obyvatelé Varšavy doufali, že se jaro už usadí v ulicích, parcích, na náměstích. Každý netrpělivě čekal, až ucítí první závan teplého vánku na tvářích, na první zelené pupeny na stromech, na čerstvou vůni jarních travin vznášející se v městských alejích. V maličkých předzahrádkách už pyšně zvedaly hlavičky sněženky.

„Doktor říká, že jsi na tom líp, ale nechceš jíst. Musíš jíst, Lucynko!“

Nemocná žena si skousla ret a energicky zavrtěla hlavou. Snažila se skrýt slzy.

„Nechci... Nedokážu...“

Hania si povzdechla. Lucynina fyzická poranění se takřka zahojila, přestože na zešedlém obličejí byly stále patrné hojící se stopy po Karlových pěstech. Naštěstí lékař nezjistil, že by měla něco zlomeného. Následkem zbití ale přišla Lucyna o dítě. Hania netušila, že je její přítelkyně těhotná, protože se o tom Lucyna ani slovem nezmínila. Ale co by se tím změnilo? pomyslela si hořce. Její švagrová žila zavřená v kleci s násilníkem, který ji mlátil a znásilňoval, jak se mu zlíbilo, a ona to odevzdaně snášela, protože byla přesvědčená, že to tak má být. Protože takový je život. Protože ostatní muži také mlátí své ženy. Bylo tedy vůbec divné, že Janek mladší utíkal z domu, že se nechtěl

dívat, jak otčím ponižuje a trýzní jeho matku? Sám kluk mnohokrát dostal od Karola pořádný výprask, ale teď už byl dost velký a začal se bouřit. Matku ale stále nedokázal účinně ochránit.

„Musíš od něho odejít.“

„Nemůžu,“ odvětila Lucyna slabým hlasem. „Nemám kam jít. Najde si mě a zabije.“

„Nenajde. Pomůžu ti.“

„Jak? Ohrožíš svůj život? Vždyť zabije i tebe.“

Hania se zamračila.

„Nemluv tak. To je absurdní. Už jsem to slyšela tolikrát, že to na mě nedělá žádný dojem.“

„A co na tebe dělá dojem?“

„Tohle! Právě to, jak vypadáš! Nedovolím, aby žena mého bratra a moje jediná přítelkyně trpěla ústrky od takového parchanta!“

Lucyna se chvíli dívala Hanie do očí a pak se najednou rozplakala a hlasitě vzlykala. Hania ji pevně objala a políbila ji na zpoceně čelo. Chtěla Lucynu vidět šťastnou. Přála si, aby jejich život plynul jinak.

„Nenávidím ho, Hanio! Nenávidím ho tak moc, že mi to otravuje život! Kvůli němu jsem zmrzačená... Nemůžu normálně žít...“

„Vím, zlato, ale vezmu tě od něj pryč. Slibuju.“

Lucyna Haniu zlostně prudce odstrčila.

„Jsi hloupá! Já nemluvím o Karolovi. Mluvím o tvém bratrovi!“

„O Jankovi? Jak to? Ten je přece mrtvý!“

Lucyna se začala dusit pláčem. Zabořila obličej do polštáře, který její vzlykot ztlumil, ale celé její tělo zakryté dekou se otřásalo křečovitými vzlyky. Hania se na to všechno nechápavě dívala.

„On mi zničil život, Hanio! Milovala jsem ho ze všech sil, a on mě tu nechal! Měli jsme malé dítě, ale to ho nezajímalo! Nechal nás tu, jen co dostal příkaz odjet na frontu. Vojsko pro něj bylo důležitější! Válka pro něj byla důležitější! Nezajímalo ho, co cítím a jak moc se bojím zůstat sama!“

„Lucynko, Janek byl voják.“

„A proto radši zemřel, než aby žil se mnou a synem?!“ Smutek v Lucynině hlase Haniu vyděsil. „Kdybys věděla, kolik dní a nocí jsem na něj čekala. Neustále jsem ho vyhlížela z okna. Pořád jsem otevírala dveře s myšlenkou, že v nich bude stát on. Doufala jsem, že uvidí syna... Jak roste. A pak ta zpráva o jeho smrti... Nedokážu bez něj žít, Hanio... A proto ho tak nenávidím!“

Byl večer. Hania zastihla Ninu Howardovou v hotelové restauraci v obklopení několika osob, s nimiž Němka uvolněně společensky hovořila. Její hlasitý, nespoutaný smích se nesl v hřmotných ozvěnách po celém sále. Nad bavící se společností se zvedal kouř z doutníků. Nina malými doušky upíjela víno, Hanině pozornosti však neuniklo, že kromě ní pili všichni ostatní čistou vodku.

Němka si Hani všimla, až když jí číšník pošeptal, že na ni soudružka Wolińská čeká v hale. S jistým zaváháním se se společností rozloučila a – za smyslného vlnění boky, s vědomím, že se na ni všichni dívají – opustila restauraci.

„Jdu za tebou s neodkladnou záležitostí,“ spustila Hania bez jakéhokoli úvodu.

Nina zkrivila rty v úsměvu.

„Lépe později než vůbec,“ odvětila uštěpačně. „I tentokrát máš v úmyslu beze slova utéct?“

„Ne, pokud budeš souhlasit a pomůžeš mi.“

Nina udiveně zvedla obočí.

„Pomocť ti? Že by ti minulost šlapala na paty?“

„Nemluv nesmysly! Potřebuju tvou pomoc v rodinné záležitosti. Jsi bohatá a vlivná, a tak můžeš spoustu...“

Nina Haniu chvíli konsternovaně zkoumala pohledem.

„U mě v pokoji si promluvit nemůžeme,“ řekla po chvíli vážně. „Mám podezření, že tu jsou odposlechy. Soudruh Bierut asi opravdu uvěřil, že jsem americká špionka.“

„Tak pojďme někam jinam.“

O půl hodiny později seděly v malé kavárně nedaleko hotelu, ujídaly švestkovou buchtu a pily čaj.

„Jak se má? Je zdravý?“ zeptala se Hania s lehkým zaváháním.

Nininy oči se rozzářily.

„Ptáš se na mého bratra? Fyzicky je zdravý, ale... Přišel o ruku. Byl raněn a dostal se do zajateckého tábora. Víš sama, že Sověti se o své zajatce nestarají, a tak mu neměl kdo pomoci. Zánět přešel v gangrénu a nějaký řezník, který se považoval za lékaře, mu ruku urýzl. Je zázrak, že neumřel.“

Sval v Hanině tváři se zachvěl.

„Kterou?“

„Levou. Ale kromě toho je celý a zdravý.“

Hania si bezděčně pohrávala dezertní vidličkou.

„On ví, že tu jsi? Že jsi mě hledala?“

Nina zavrtěla hlavou.

„Nedovolil by mi sem jet. Bojí se, že jsi mu neodpustila, že se vrátil k vojsku a odjel na frontu. Myslí, že ho už nechceš znát.“

„Tak proč tu jsi?“

„Protože Johann tě k zbláznění miluje. Vždycky tě miloval. Jsi jeho posedlost. Jen ty mu můžeš pomoci vrátit se do normálního života.“

Tentokrát Hania nedokázala zadržet slzy, které jí pomalu a mimovolně tekly po tvářích. Tolik let skrývala lásku k tomu jedinému muži, předstírala, že to nemá význam, a náhle ji cit celou ovládl, paralyzoval jí dech. Milovala Johanna. Milovala ho silně a opravdově. Byl jediný, komu se odevzdala, s důvěrou a bláznovstvím, bez ohledu na důsledky. Trpěla kvůli tomu, přestože jí hrdost nedovolovala to utrpení ukázat. Nesměla mluvit o tom, jak ji bolí srdce, když tolik lidí trpělo válečným traumatem. Co byla láska tváří v tvář ohromné nenávisti, smrti, ponížení a naprostému odumření citu? Měla právo radovat se, že je její muž naživu, když tolik jiných něčích manželů přišlo o život? Bylo to morální?

Nina ji popadla za ruku a silně ji stiskla.

„Tady pro tebe není místo,“ řekla tišeji. „Tohle město je prokleté. Vím, co jsi za války dělala, protože Johann mi všechno vyprávěl. Taký vím, že Úřad bezpečnosti po válce zavraždil tvé kolegy. Dostanou se i k tobě. Nemáš rodinu ani přátele. Nemáš nikoho, kdo by tě mohl ochránit. Ale máš manžela.“

Hania polykala slzy, které jí stékaly po tvářích. Silně svírala Nininu ruku.

„Můj manžel byl stoupenec Hitlera. Zasranej skopčák!“

„Stejně jako ty, i on musel žít v prokleté době.“

„A ty myslíš, že se to všechno dá smazat? Zapomenout na to? Moje matka je mrtvá, Janek je mrtvý, Wladek je mrtvý...“

„Ale ty jsi naživu! A Johann.“

Nina měla pravdu. Hanna pořád žila, dýchala a cítila tlukot svého srdce.

„Richterhause pořád stojí?“ zeptala se po chvíli.

„Ano. Dům na kráse neztratil, i když jsme přišli o většinu majetku. Ale pivovar nadále funguje a vynáší. Johann bydlí s naší matkou, ale ta ti nebude nijak překážet. Nemá na mého bratra žádný vliv.“

Hania si štihlými prsty setřela slzy z tváře.

„Tak dobře. Staniž se. Pojedu s tebou do Německa, ale mám jednu podmínku.“

„Kladeš si podmínky, i když víš, že tě chci vzít za člověkem, který tě miluje?“

„Nepojedu sama. Mám švagrovou a synovce. Vezmu je s sebou, nebo zůstanu tady. To je moje podmínka.“

Část první

(...) Štěstí je třeba trhat jako čerstvé třešně
Potom přijde mráz
A štěstí zmizne
Prázdná v srdci
V duši temnota
A tak až do konce rok za rokem
Štěstí je třeba trhat jako čerstvé třešně
Dokud je ještě čas
Nechť štěstí září
Chytit štěstí, co máš jen sil
Milovat, žít, v bdění snít
Ten sen, co se v dětství zdál

TADEUSZ FALISZEWSKI

ŠTĚSTÍ JE TŘEBA TRHAT JAKO ČERSTVÉ TŘEŠNĚ

1

srpen 1938

Svobodné město Gdaňsk

Milovaná Hanio,

ani nevíš, jak ohromnou mám radost z toho, že už jen pár dní a konečně se za námi vrátíš. Moc mi chybíš. Nemůžu Ti odpustit, že jsi se mnou nebyla v salonu paní Rózi, když jsem si vybírala svatební šaty. Jsou překrásné! Takové, jaké jsem si vysnila! Celé krajkové, pošíité perličkami a v pase mají úžasnou atlasovou stuhu! Myslíš, že mi budou slušet? Co když se v nich Jankovi nebudu líbit? Nemůžu uvěřit, že už jen dva týdny a budu Tvojí švagrovou! Koho by to napadlo, že to do sebe tak skvěle zapadne? Jsme nejlepší kamarádky a brzy budeme i rodina!

Tvoje máma a Janek před pár dny přišli za mými rodiči požádat o moji ruku. Bylo to krásné a velmi dojemné! Janek mojí mámě přinesl obrovskou kytici. Škoda že jsi u toho nebyla.

Władkovi se po Tobě hrozně stýská. Celé léto docházel k profesoru Borowskému a dělal s ním ty své návrhy, ale bylo vidět, že bez Tebe nemá pro nic zápal. I on na Tebe netrpělivě čeká. Kdy se vy dva rozhodnete vzít? Víš, že o ničem jiném nesní! Jankovi závidí, že se bereme.

Je tu ještě něco, s čím se Ti musím svěřit, protože jsme si slíbily, že až k tomu dojde, řekneme si o tom. Víš, já a Janek... ale nezlob se!... nevydrželi jsme to do svatební noci. A bylo to nádherné! Jsem tak šťastná! Tak moc ho miluju! Jen mě nenuť vyprávět Ti všechno do detailu, strašně se stydím. Wladek o tom neví, protože se mu Janek nepřiznal.

Vrať se do Varšavy, zlato, protože Tě už chci obejmout! Toužebně Tě očekávám.

Tvá přítelkyně
Lucyna Waszyńska

Od moře vanula mořská bríza. Celou noc nad Gdaňskem zuřila bouře s blesky, tak silná, jako by se k městu nezadržitelně blížila apokalypsa. Ale před

úsvitem se nebe od těžkých mračen očistilo a vzduch voněl svěžestí, která nastává těsně po bouři.

Dvaadvacetiletá Hania Wolińská seděla na písčné pláži a upírala pohled na plochu moře před sebou. V ruce držela dopis od své nejlepší kamarádky. Její bosá chodidla se nořila do žlutého, vlhkého písku. Toužila vdechnout mořský vzduch – potřebovala to. Cítila se šťastná. Byla šťastná.

Rozednívat se začalo sotva před hodinou a rána u Gdaňského zálivu byla na sklonku léta chladná a svěží. Dívce bylo chladno, a tak si k tělu přitáhla měkký propínací svetr, který měla přehozený přes ramena, a mhouřila oči do ranního slunce. Obličej natočila směrem k majáku.

S úžasem sledovala, jak maják pomalu zalévá zlatavé sluneční světlo. Toto bylo naposledy, kdy něco takového mohla slečna Wolińská v Gdaňsku obdivovat. Už následující den měla nastoupit do vlaku a vydat se na zpáteční cestu domů. Do Varšavy.

Přestože se jí po domově stýskalo, pomyšlení na to, že Gdaňsk opustí, v ní vyvolávalo zvláštní smutek. Velmi dobře si uvědomovala, že příští rok už se sem nevrátí. Možná jednou, možná za pár let – ale příští rok ne. Cítila, že s končícím létem končí i malá část jejího bezstarostného mládí. Měla důvod si to myslet, protože poslední čtyři léta trávila každé prázdniny v Gdaňsku. Sice ne jako turistka, ale to nijak neměnilo skutečnost, že ty prázdniny byly nedílnou součástí jejího mládí. Neobvyklé bylo to, že v posledních letních sezonách v červenci a srpnu jezdila do Gdaňsku jako společnice bohaté německé aristokratky, hraběnky Irene von Richterové. Tuhle mimořádně příjemnou práci získala díky protekci u jí nakloněné profesorky z Varšavské univerzity, která se s hraběnkou velmi dobře znala. To ona doporučila slečnu Wolińskou jako ideální uchazečku o místo společnice. Tak se ze slečny Wolińské, obyčejné studentky katedry germanistiky, stala důvěrnice, společnice a pečovatelka staré, velmi excentrické dámy, kterou měla ráda jako vlastní babičku.

Tím, že každé léto trávila v Gdaňsku s hraběnkou von Richterovou, měla Hania výjimečnou a neopakovatelnou možnost vydělat si hodně peněz. Dvouměsíční plat, který od hraběnky dostávala, byl skoro stejný jako roční příjem její matky, která pracovala v kloboučnictví, a vystačil jí na další rok studia. Ano, hraběnka Irene (které Hania láskyplně polsky říkala paní Irenka) byla poněkud svérázná stará paní s výbušnou povahou a břitkým humorem, ale jejich společné procházky, každodenně připravované pohoštění, hodiny rozhovorů a nekonečná společenská setkávání německé gdaňské elity naučily slečnu Wolińskou více způsobům a kultivovanému chování než celá její výchova doma.

„To, že pocházíš z měšťanské rodiny, tě nez bavuje povinnosti chovat se vybraně!“ opakovala nabroušeně paní Irene. „Způsoby a chování jsou ve velkém světě základ!“

Hanina matka i otec dbali na to, aby byla dobře vychovaná a vzdělaná, protože sami byli hrdí na své varšavské chování, ale skromné měšťanské příjmy státního úředníka a modistky moc elegantní život neumožňovaly. Dokud otec žil, mohla si jednou za čas celá rodina vyjít do divadla nebo na oběd do lepší restaurace, ale po smrti Stanisława Wolińskiego, k níž vedl těžký zápal plic, už bylo mnohem hůř. Hanina matka Aniela Wolińská sotva vyšla a všechny těžce ušetřené peníze vynakládala na vojenskou kariéru staršího syna Janka. Hania byla jako dívka odstavená na vedlejší kolej, její přání studovat na univerzitě považovala paní Wolińská za zbytečnost a jednoduše extravagantní rozmar. Ale dívka byla umanutá – k matčině překvapení a nespokojenosti udělala přijímací zkoušky a začala studovat na Varšavské univerzitě.

Začátky pro ni byly těžké, protože mezi semináři chodila do kavárny, aby mohla do rodinného rozpočtu přispět jako číšnice. Přesto první ročník ukončila s vyznamenáním a tehdy začalo její příjemné a osvěžující dobrodružství s hraběnkou von Richterovou.

Paní Irene s charismatem a entuziasmem uváděla mladičkou, nezkušenou Polku do velkého světa plného lesku a snobského luxusu, který dívku ohromil a záhy jí rozšířil její velmi omezené obzory. Německá hraběnka ji ráda učila, čím se liší vidlička na ústřice od té na raky nebo jaký porcelán se používá při podávání odpoledního čaje. Ukázala jí, jak ochutnávat kaviár a jak malými doušky popíjet francouzské šampaňské či jak vést zdvořilostní konverzaci o ničem.

Znalosti paní Irene byly pro mladičkou Haniu skutečnou pokladnicí vytríbeného *savoir vivre*, který neučili na žádné jí známé univerzitě, a tak si je osvojovala s nadšením a vděčností. Mnohokrát se stařenky ptala, proč tak neústupně trvá na tom, že každoročně o prázdninách zaměstnají právě ji, když by si mohla vybírat z tuctu jiných ochotných dívek, a vždy se jí dostalo stejné odpovědi:

„Protože s tebou se nenudím, dítě moje, a přece víš, jak nudu nesnáším. Nuda je ve stáří největším nepřítelem! A ty jsi tak zábavná! Tvoje mládí je jako balzám na moji starou duši!“

Pravdou bylo, že stará paní až slzela smíchy, když se slečna Wolińská ve společnosti dopustila nějakého přehmatu. Irene s potěšením posilovala Haninu věčnou chuť tančit a hrát všelijaké kolektivní hry, pro což bylo v elegantní

společnosti hodně příležitostí. Dívka milovala tenis a bridž, a dokonce někdy usedla i k šachům. Hraběnka jí fandila se skutečným nadšením a s čtveračivým leskem v očích sledovala svou schovanku, když společensky konverzovala s mladými, elegantními nápadníky, kteří se na ni dívali jako na svatý obrázek.

Nejednou měla Hania pocit, že na ni byla paní Irene upřímně hrdá. Cítila to celým tělem, a proto před zraky staré dámy rozkvetla jako nejkrásnější květina, nezastrašovaná ustavičně káravým pohledem své přehnaně starostlivé a věčně kritické matky. A přestože se jí stýskalo po blízkých – mámě a bratrovi –, považovala čas strávený v Gdaňsku, daleko od rodiny a přátel, za nedocenitelnou zkušenost.

Ještě chvíli poslouchala šumění vln, které harmonicky doprovázel křik racků plachtících nad pláží, načež si dlouze povzdechla a pomalu se z písku zvedla. Bosá, boty držela v ruce, beze spěchu vykročila k východu z pláže. Míjela přitom rybářské sítě rozvěšené na kulech. Chtěla se vrátit do hotelu, než se paní Irene probudí. Hraběnka si bezvýhradně přála, aby jí Hania dělala během snídaně společnost. Byla to jedna ze základních dívčích povinností.

Gdaňsk se probouzel z nočního spánku a ožíval. Z přístavu vyrážely na moře rybářské lodě, aby se po několika hodinách vrátily po okraj naplněné čerstvými rybami, jejichž ostrý pach se ustavičně vznášel po celé zátocě, do níž vtékala Motlava.

Hania vyšla z pláže, obula si boty a jistým krokem se vydala historickými přístavními uličkami směrem ke středověkému Żurawu, který plnil funkci městské brány. Měla v úmyslu se co nejrychleji dostat na tramvajovou zastávku. Bylo pozdě a paní von Richterová určitě zanedlouho vstane a dívka nechtěla, aby odhalila, že ona tam není.

Rychle kráčela kupředu a zpočátku si ani nevšimla dvou vojáků z uliční hlídky, mířících od Żurawu směrem k ní. Když se k ní přiblížili, pokusila se je obejít, ale oni jí bez okolků zastoupili cestu a zablokovali průchod. Hania k nim překvapeně zvedla zrak a ze zčervenalých tváří si odhrnula prameny tmavých vlasů, cuchaných větrem.

„Zdravíme sličnou dámu. Kampak velevážená slečna jde v tak brzkou hodinu?“ zeptal se německy jeden z nich. Neudivilo ji to; v Gdaňsku tvořili většinu obyvatel Němci. Dívka pohlédla tu na jednoho, tu na druhého a vůbec nechápala jejich počínání. Udělala krok dozadu a znovu je chtěla obejít, ale oni, jako by se jejím zmatkem bavili, jí znovu zastoupili cestu a vyzývavě pohlíželi do dívčích očí. Oba byli mladí, ale v jejich mladistvých obličejích bylo něco, co v Hanie probudilo ostražitost. Teprve teď zaznamenala, že

na sobě měli černé uniformy, zpod nichž vylézaly hnědé košile, a na jejich čepicích se vyjímalý emblémy orlice se svastikou a umrlčí lebkou SS. Už nepochybovala o tom, co jsou zač. V Gdaňsku formace SS každým dnem posilovala. A jelikož sotva před pár dny vydal gdaňský senát dekret, v němž jmenoval člena nacistické NSDAP Alberta Forstera do vedení Svobodného města Gdaňsku, mělo jich být ještě víc. Haniu politika příliš nezajímala, ale nemohla si nevšimnout všeobecného napětí, které ve městě po vyhlášení té zprávy zavládlo. Poláci, přestože měli ve správě města rozsáhlé pravomoci, jež jim udělila polsko-gdaňská úmluva podepsaná v roce 1920, se začali silně obávat, jestli jim třetí říše tato práva neodebere. Nebylo žádnou novinkou, že se Němci nikdy nesmířili s tím, že po Velké válce Gdaňsk ztratili, a říšský kancléř Adolf Hitler neustále podněcoval německé choutky získat město zpět.

„Pusťte mě, prosím, spěchám,“ řekla poněkud ostrým tónem německy a udělala krok dopředu, k městské bráně.

Jeden z vojáků se k ní nebezpečně přiblížil. Ucítila pach jeho propocené uniformy. Pohlédla mu do očí, a aniž by věděla proč, zmocnil se jí zvláštní strach. Nebyla bojácná, už dřív měla co do činění s vojáky v ulicích Varšavy – ostatně její bratr byl kavalerista –, teď se však instinktivně rozhlédla s touhou najít očima někoho, kdo by jí případně mohl pomoci. Ale jako naschvál nebyl v blízkosti nikdo.

„Pokud dovolíte, představím se. SS-Rottenführer Hans Bachmann, toto je můj kolega SS-Rottenführer Jacob Einbacher.“

„Moc mě těší, pánové, ale už musím jít. Dovolíte mi projít?“

V odpovědi se k ní muž ještě víc přiblížil a Hania, vyvedená z míry a čím dál neklidnější, couvla. Cítila, jak v ní narůstá rozčilení, a silně sevřela dopis od Lucyny, který držela v ruce, což zjevně neuniklo pozornosti mladého esesmana.

„Velectěná slečna je Polka?“

Hania nervózně zamrkala.

„Ovšem. Je to nějaký problém?“

„Kdepak! Prostě obvyklý vyšetřovací postup. Jsme ve službě, takže asi chápete.“

„Ne, nechápu! Bylo milé s vámi hovořit, ale spěchám, tak dovolte, musím jít.“

Muž se na ni usmál. Bezostyšně po Hanie přejížděl pohledem, od hlavy až k patě, což jen posílilo její rozhořčení a strach.

„Jsem nucen se vás, vážená slečno, zeptat, jak se jmenujete.“

„Co je to za drzost! Nemyslím si, že se sluší zastavit na ulici neznámou dívkou a ptát se jí, jak se jmenuje!“ odsekla a vzápětí si za tu zbytečnou troublefaloš v duchu nadávala.

„Už jsem říkal, že jsme ve službě, takže v takové situaci se to maximálně sluší, obzvlášť když potkáme mladou dámu, která se za úsvitu samotná potuluje po přístavu.“

„Je to svobodné město, takže si můžu chodit, kam se mi zachce a kdy se mi zachce. A kromě toho se nepotuluji, ale procházím.“

„Pan Albert Forster by na to mohl mít jiný názor. V poslední době se hodně mluví o nepříjemných incidentech, ke kterým ve městě dochází, takže asi, slečno, chápete. Nezbytně musíme dohlížet na dodržování pořádku!“

„Hned mě pusťte!“ Stále rozčilenější Hania, aniž by si rozmyslela, co dělá, uhodila esesmana otevřenou dlaní do hrudi a pokusila se ho odstrčit. Až když viděla jeho reakci, skutečně se vyděsila. Muž ji impulzivně popadl v pase a v železném sevření ji k sobě přitiskl.

„Pusťte mě, prosím! To bolí!“ vykřikla a cítila, jak v ní narůstá panika.

„Sama vidíte, slečno, že jsou rutinní kontroly ve městě potřeba, když ani tak mladé dámy jako vy neovládají své chování a napadají příslušníky SS!“ zachrčel jí do ucha.

Dívčino tělo ztuhlo strachy. Muž ji svíral tak silně, že jí bolestí vhrkly slzy do očí. Najednou ji prudce pustil a ustoupil o dva kroky dozadu. Zapotácela se, rovnováhu získala zpět na poslední chvíli – jinak by po kolenou spadla na vydlážděný chodník. Strach a ponížení ji přiměly zatnout zuby a znechuceně se na muže podívat.

„Ptám se znovu. Jak se jmenujete?“ zeptal se esesman důrazně.

„Nemáte právo se mě na to ptát! Jsem svobodná občanka!“

„Tak co tu tak brzy ráno pohledáváte? Že by tajné dostaveníčko s milencem?“ pronesl a významně se zadíval na dopis, který Hania svírala v dlaní. Ani nevěděla, kdy ho popadl, a zamával jí jím před nosem.

„Jak se jmenujete?!“ zeptal se znovu, tentokrát hlasitěji, tónem, který nesnesl odporu, a neomaleně se jí díval do očí.

Dívka bezmocně sevřela rty a pohlédla na druhého esesmana, který tam dosud nehybně stál a lhostejně celou scénu sledoval.

„Jmenuji se Hanna Wolińská. Jsem společnicí vážené německé aristokratky, hraběnky Irene von Richterové. Paní von Richterová bude velmi rozhořčená, jakmile se dozví, k čemu zde došlo! Bydlím v Grand Hotelu a musím se tam okamžitě vrátit, tak mě prosím pusťte!“ vykřikla a cítila, jak se rozčilením

a zlostí třese. Mnohokrát slyšela, že příslušníci gdaňské SS už delší dobu připravují provokace Poláků ve městě, ale k incidentům docházelo hlavně v chudších, takzvaných rudých městských čtvrtích.

Dívka se zoufale zadívala na rybářské lodě kotvící v zátoce s nadějí, že alespoň jeden rybář vystoupí na pevninu a přijde jí na pomoc. V dálce byl vidět koněm tažený povoz, jedoucí dlážděnou ulicí směrem k přístavu. V ulici těsně za branou sílil ruch každou minutou.

„Hned mi vraťte můj dopis!“ křikla.

„Co pečovatelka tak vážené dámy dělá za svítání v přístavu?“ zeptal se jí druhý esesman.

Hania na něj pobouřeně pohlédla.

„Procházela jsem se po pláži! To je zločin?“

„Slečno Wolińská, musíme vaše slova ověřit, takže pojedete s námi. Jistě se všechno rychle vyjasní a vy se vrátíte do hotelu.“

Hania se strachy zachvěla.

„To je absurdní! Nemám v úmyslu s vámi někam jet!“

„Asi budete muset.“ Po těch slovech esesman dívku bolestivě chytil za paži a přes její hlasité pohoršení a protesty ji násilím provedl branou, za níž stál zaparkovaný černý automobil.

* * *

Pomalu se blížilo poledne. Během těch několika hodin se stihlo počasí změnit a nad Gdaňskem opět visela tmavá dešťová mračna. Na samotný déšť ani nebylo potřeba dlouho čekat.

Hania seděla v prázdném pokoji barokní usedlosti v Gdaňsku Oliwě, která byla hlavním sídlem místní SS. Usedlost se nacházela daleko od centra města, blízko lesa, jehož stromy zasahovaly na přináležející pozemek. Dívka se tupě dívala, jak větrem smýkané břízy tančí a jemné listy se sklánějí pod tíhou velkých dešťových kapek. O kousek dál byl rybník, z něhož se vznášela mlhavá záře vodní páry. Toto místo jí připadalo mimořádně krásné, až melancholické, a stěží mohla uvěřit, že je ve skutečnosti sídlem nacistických bojůvkářů.

Slečna Wolińská nevěděla, jak dlouho tu sedí, ale její nejistota se pomalu začala přeměňovat ve strach. Už jen samotná skutečnost, že ji násilně odvedli z ulice a vstrčili do černého auta jako prachsprostého zločince, pro ni byla ponižující a urážlivá.

Esesmani ji po příjezdu do usedlosti ihned odvedli na výslech k samotnému veliteli gdaňské SS, Oberführerovi Johannesu Schäferovi. Hania ho bez problémů poznala, protože ho několikrát potkala na některé ze sešlostí, na něž doprovázela hraběnkou von Richterovou.

Muž za psacím stolem vstal a zdvořile ji uvítal, jako by ji jeho lidé před hodinou nezatkli a jen se opět účastnili nějakého elegantního setkání.

Hania tomu muži nikdy nevěnovala větší pozornost, protože rozmlouvat na sešlostech s úředníky či vysoce postavenými důstojníky neměla ve zvyku, ani to nepatřilo k jejím kompetencím. Na jedné ze sešlostí však v hovoru zaslechla, že člověk, kterého měla před sebou, byl v květnu tohoto roku jmenován novým velitelem gdaňské SS.

Johannes Schäfer byl vážný a distingovaný muž s ponurým pohledem a pevně sevřenými úzkými rty, které ve spojení s příliš velkým orlím nosem způsobovaly, že jeho tvář vyzařovala rozhodnost a vzbuzovala respekt. V Hanie však nikdy nevzbuzoval strach a nenapadlo ji, že by ji někdo z jeho lidí mohl jednoho dne bezdůvodně zatknout.

Během výslechu si ji SS-Oberführer pozorně prohlížel, jako by se z dívka obličeje pokoušel vyčíst, zda se bojí. Hania do té doby velký strach nepociťovala, ale také nevěděla, co ji čeká a zda jí esesmani nechtějí ublížit. Spíš byla rozhořčená, protože se tu ocitla z jí neznámých důvodů. Rovněž se strachovala o paní Irenku, protože stařenka nevěděla, kam se dívka poděla a co se s ní děje, což mohlo starou paní zbytečně rozrušit a v důsledku jí i způsobit zdravotní potíže.

Muž se jí klidně a věcně vyptával, kdo je a co v tak brzkou hodinu v přístavu dělala. Ani jednou během rozhovoru nenaznačil, že se znají, přestože si nepochybně uvědomoval, že se už někdy dříve potkali. Choval se, jak se na důstojníka jeho postavení slušelo – byl opanovaný, rozhodný a odvážně se dívce díval přímo do očí. Byl to muž, něco přes třicet, a tak Haniu jeho vážnost trochu zneklidňovala, ale snažila se nenechat vyvést z rovnováhy. Tvrdšíjné tvrdila – což ostatně byla pravda –, že se vydala do přístavu jen proto, aby se za úsvitu prošla po pláži a naposledy se podívala na záliv, protože se zítra vrací do Varšavy. Nevěděla ale, zda to vysvětlení připadalo SS-Oberführerovi věrohodné. Celou dobu držel ve velkých rukách dopis od Lucyny, který Hanie sebral jeden z esesmanů, a pomalu ho v prstech obračel. Zcela zjevně neměl v úmyslu jí ho vrátit. Když se zeptal, zda se nechtěla s někým sejít, sledoval ji pohledem tak pozorně, jako by se chtěl ujistit, že mu určitě při odpovědi nezalže. Dívka nechápala, o co mu jde. S kým by se

za svítání měla v přístavu sejít? Copak ji ti lidé z něčeho podezřívají? Myslí si, že je agitátorka, která burcuje proti nacistům vládnoucím svobodnému městu? Ano, věděla, že esesmani ve městě podněcují potyčky s Poláky, pronásledují je a bijí. Byly tu i čtvrtě, kde SS bila Poláky do bezvědomí a kde často docházelo ke střetům s gdaňskou policií. Ale co s tím ona mohla mít společného? Copak bylo pro SS zastavování mladých slečen na ulici a jejich zatýkání za procházení se denním chlebem? Přece nebyla žádný zločinec, jen skromná studentka, která si o letních prázdninách poctivě vydělávala peníze.

Po půlhodinovém rozhovoru ji SS-Oberführer zdvořile informoval, že je výslech u konce. Poté beze slova vstal, vyšel z místnosti a ji nechal o samotě. Nebyl ani natolik zdvořilý, aby se rozloučil.

Od té doby už uteklo několik hodin a nikdo za Haniou nepřišel. Copak ji tu měli v úmyslu držet několik dní? Byla to nějaká taktika, jak ji psychicky oslabit? Dívce zakručelo v břiše; měla žízeň, ale nebyl tu nikdo, komu by to mohla říct. Ano, slyšela za dveřmi něčí kroky, ale nikdo k ní nenahlédl. Nejhorší byla nejistota, co s ní udělají. Propustí ji? Nebo ji zadrží na delší dobu jako prachšprostu kriminálnici na základě smyšleného obvinění?

Když se konečně dveře do místnosti rachotivě otevřely a stanuli v nich dva mladí muži, vylekaně nadskočila. Jedním z nich byl esesman, který ji zatkl, Hans Bachmann, a druhého viděla poprvé v životě.

Neznámý muž – štíhlý, ale vysoký, postavou esesmana značně převyšoval. Byl oblečený civilně – v elegantním cestovním saku a lehkých lněných kalhotách, v ruce držel klobouk. Vyzařovala z něj mladistvá energie a sebejistota. Pronikavě se na Haniu zadíval těma nejmodřejšíma očima, které kdy viděla. Jeho hladká, mimořádně přitažlivá tvář s ostře řezanou čelistí a orlím nosem dodávaly jeho vzezření ráz a vážnost. Jen ústa, která se na ni kradmo usmívala, byla obzvlášť jemná, jakoby chlapecká. Světlé vlasy měl bezchybně sčesané k pravé straně.

Zmatená Hania od něj rychle odtrhla pohled, cítila, že pod tím pronikavým pohledem a úsměvem neznámého muže hloupě rudne.

„Slečno Hanio, jmenuji se Johann von Richter. Jsem vnuk Irene von Richterové. Přijel jsem, abych vás odvezl do hotelu.“

Upřímně překvapená dívka se na mladého muže znovu zadívala a na zlomek vteřiny se v jeho modrých očích utopila. Rychle uhnula pohledem. Když uslyšela, kdo je ten mladý muž, který zjevně přijel, aby ji vytáhl z maléru, cítila se celou situací ještě zahanbenější a poníženější.

Cítla, že ji vnuk paní von Richterové pozorně sleduje, jak sedí na židli, nepřirozeně narovnaná, a snaží se zachovat si alespoň zbytečky důstojnosti. Prsty bolestivě zatínala do záhybu letních šatů.

Nakonec k ní mladík přistoupil a galantně k ní natáhl ruku. Hania s ruměncem ve tváři a tak důstojně, jak se jen zmohla, sevřela jeho štíhlé prsty a rychle vstala ze židle.

„Ráda vás poznávám, pane von Richtere. Mrzí mě, že se poznáváme za takovýchto okolností... Že jsem paní Irencé způsobila problémy...“ Jazyk se jí pletl, jako by byla opilá, a vůbec nevěděla, co říct. Soustředila se především na to, aby se vyhnula jeho pohledu. Cítla se jako naprostý idiot a on si toho určitě všiml, protože v jeho průzračných očích tančily veselé jiskřičky.

„Cítíte se dobře, slečno Hanio?“ zeptal se tišším hlasem. „Nestalo se vám nic?“

Rozpačitě přikývla.

„Nic mi není,“ odpověděla krátce. „Už bych odsud ráda odešla, pokud je to možné. Rozumím tomu dobře, že už jsem volná?“ S tou otázkou se otočila k SS-Rottenführeru Bachmannovi.

Esesman sotva znatelně přikývl.

„Ano. Za celou tu situaci se ctěné slečně omlouváme. SS-Oberführer Johannes Schäfer nám po výsledku nařídil okamžitě vás propustit.“

Hania překvapeně zvedla obočí. Ještě před pár minutami si nebyla jistá, jestli se odsud vůbec dostane, a teď ten esesman předstíral zdvořilost a omlouval se jí za to, že ji sem násilím přivezl a zavřel ji jako prachšprostého zločince.

„Strávila jsem tu několik hodin,“ odvětila vyčítavým, přezíravým tónem.

„Odpustíte, slečinko, ale museli jsme informovat váženou hraběnku von Richterovou, aby pro vás laskavě poslala někoho, kdo vás doprovodí na cestě do hotelu.“

A poslala vnuka, pomyslela si dívka a přemítala, co Johann von Richter dělá v Gdaňsku. Včera tu přece ještě nebyl a paní Irene se nezmínila, že má v plánu ji navštívit.

„Nebojte se, prosím,“ řekl Johann hřejivým tónem. „Jste v bezpečí, už vám nic nehrozí.“ Při těch slovech se k ní ještě o krok přiblížil a ochranně jí položil otevřenou dlaň na záda. Hania ucítla jeho nečekaný dotek a trhla sebou, jako by se spálila. To gesto bylo nevhodné, příliš intimní. Asi to pochopil, protože i on od ní prudce odstoupil.

„A ono mi něco hrozilo?“ zeptala se nepřívětivě a pokoušela se skrýt rozpaky. Vážný výraz SS-Rottenführera Bachmanna jí prozradil, že nemá v úmyslu

na její naprosto hloupou otázku odpovědět. Vážně se díval před sebe, jak se na vycvičeného vojáka slušelo, a snažil se nevstoupit do cesty Johannu von Richterovi, když Haniu vedl přímo ke dveřím místnosti.

Hania se snažila na hraběte ani nepohlédnout. Dlouhými kroky opustila své vězení. Zastavila se teprve na dlouhé chodbě, protože nevěděla, na kterou stranu se vydat. Strohý prostor s řadou stejně vypadajících dveří byl tísnivý.

Johann von Richter ji galantně nasměroval do haly a k hlavnímu vchodu.

Venku hnal vítr silný déšť. Dívka ucítila na tváři chlad a nosním chřípím vsála vlhkou letní vůni. Zasmála se, že je opět volná. Chtěla seběhnout ze schodů, bez ohledu na prudký liják, ale její doprovod si nečekaně svlékl sako a jako deštník jí ho rozprostřel nad hlavou. Překvapeně se na něj podívala jiskřivýma očima. Byl tak šleň hezký, že se jí stěží dařilo zůstat lhostejná. Uvnitř se jí zmocnil stud, že na toho mladého muže reaguje tak prudce, ale nikdy dřív nic podobného necítila. Žádný muž na ni dosud neudělal takový dojem. Žádný se jí tak moc nelíbil.

Oba, zakrytí sakem, rychle popoběhli k automobilu zaparkovanému pár metrů od budovy.

„Teď už vám nic nehrozí,“ řekl Johann, když nastoupili do vozu. „Už se nemusíte bát.“

Hania se tvrdošijně rozhodla vyhýbat se jeho pohledu, aby si mladý vnuk hraběnky von Richterové náhodou nevšiml, jak moc ji jeho osoba oslnila. S úlevným výdechem se usadila na koženém sedadle na místě spolujezdce a prsty si z tváře odhrnula provlhlé prameny vlasů. Koutkem oka zaznamenala, že je Johannova bílá košile úplně promočená a lepí se mu k tělu. Chtěla na něj zírat, kochat se tím příjemným pohledem, ale slušné vychování jí to nedovolovalo.

„Nebála jsem se,“ odvětila hrdě, „jen jsem byla zaskočená, že mě odvěkli z ulice, jako bych byla nějaká kriminálnice. To je nehorázné!“

Mladý muž nastartoval motor automobilu a vyjel.

„Babička byla připravená pohnout nebem i zemí, jen aby vás odsud co nejrychleji dostala,“ řekl po chvíli. „Velmi se bála. Přijel jsem do Gdaňsku ráno a zastihl ji ve stavu naprostého zoufalství.“

„A ona vás poslala? Nezmínila se, že máte do Gdaňsku přijet.“

„Protože o tom neměla ani potuchy. Přijel jsem neohlášeně, abych babičku zítra odvezl domů. Samozřejmě mi hned řekla, co se vám stalo. A jelikož jsem právník, rozhodl jsem se pro vás zajet a pomoci, kdyby bylo potřeba, kdyby vyvstaly nějaké problémy. S nimi je třeba počítat, slečno Hanio...“